

Актуалізація потенціалу гнучких навичок при підготовці фахівців з дипломатичного перекладу

Тулюлюк Катерина Василівна¹, Камінська Олена Ігорівна²,
Слухенська Руслана Василівна³

Опубліковано	Секція	УДК
30.03.2024	Освіта/Педагогіка	378.147

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10911353>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті висвітлюється формат актуалізації soft-skills у матриці компетенцій фахівця з дипломатичного перекладу. Відзначається, що потенціал соціокультурного виміру має важливе значення для мистецтва дипломатичного перекладу. Відтак, гнучкі навички набувають актуального статусу в парадигмі освітньої підготовки спеціалістів, які супроводжують дипломатичну активність. Наголошується, що ключовим проявом гнучких навичок при формуванні професійності перекладача в дипломатичному дискурсі є: інформаційна грамотність, комунікативні здібності, цифрові навички, технологічна обізнаність, морально-етична готовність, світоглядно-ментальний складник. Наголошується на доцільності використання синергетичного підходу в процесі набуття необхідних компетенцій майбутніми фахівцями з перекладу. Актуалізація принципів наукової міждисциплінарності та світоглядного плюралізму повністю відповідають сучасним мультикультурним тенденціям. Для міжнародних відносин у сучасному світі характерна динамічність, яка визначає потребу в оперативності та гнучкості роботи дипломатичного кластеру та його перекладацького складника. Перспективами подальших досліджень є визначення масштабності та інтенсивності використання гнучких навичок в професійній діяльності перекладача в дипломатичному просторі. Загалом, гнучкі навички формують необхідний баланс між фундаментальними знаннями, необхідними для професійної перекладацької діяльності та інноваційними аспектами, які підвищують рівень її ефективності. Завдяки соціокультурним компетенціям перекладацька майстерність позбувається вузькоспеціалізованого характеру, набуваючи міждисциплінарного змісту та поглиблюючи синергію учасників дипломатичної активності та підвищуючи ефективність їхньої діяльності.

Ключові слова: гнучкі навички, мистецтво перекладу, перекладацька майстерність, інновації перекладацької активності, дипломатичний дискурс.

¹ к. філол. н., викладач кафедри сучасних іноземних мов та перекладу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

² к. філол. н., викладач кафедри сучасних іноземних мов та перекладу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

³ к. пед. н., доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету

Actualization of the potential of flexible skills in the training of diplomatic translation specialists

Annotation. The article highlights the format of updating soft-skills in the matrix of competences of a specialist in diplomatic translation. It is noted that the potential of the socio-cultural dimension is important for the art of diplomatic translation. Therefore, soft-skills acquire a relevant status in the paradigm of educational training of specialists who accompany diplomatic activity. It is emphasized that the key manifestation of soft-skills in the formation of the translator's professionalism in diplomatic discourse is: information literacy, communication skills, digital skills, technological awareness, moral and ethical readiness, worldview and mental component. Emphasis is placed on the expediency of using a synergistic approach in the process of acquiring the necessary competencies by future translation specialists. Actualization of the principles of scientific interdisciplinarity and worldview pluralism fully correspond to modern multicultural trends. International relations in the modern world are characterized by dynamism, which determines the need for promptness and flexibility in the work of the diplomatic cluster and its translation component. Prospects for further research are the definition of the scale and intensity of the use of flexible skills in the professional activity of a translator in the diplomatic space. In general, soft-skills form the necessary balance between the fundamental knowledge required for professional translation activities and the innovative aspects that increase the level of its effectiveness. Thanks to socio-cultural competences, translation skill gets rid of its highly specialized nature, acquiring an interdisciplinary content and deepening the synergy of participants in diplomatic activity and increasing the efficiency of their activities.

Keywords: soft-skills, the art of translation, translation skill, innovations in translation activity, diplomatic discourse

Вступ

Постановка проблеми. Сфера міжнародних відносин потребує доволі активного супроводу безпосередньої активності дипломатів. Одним з елементів забезпечення роботи дипломатичного простору є перекладацька діяльність, яка покликана створювати всі умови для повноцінної комунікації між його учасниками. У сучасному соціокультурному просторі формат перекладу дещо трансформувався під впливом різноманітних факторів. Інформаційне поле, цифрові технології, світоглядне мультикультурне різноманіття – все це безпосередньо впливає на кількісні та якісні показники перекладацької діяльності.

Перекладацька майстерність в дипломатичному просторі ґрунтується на двох ключових елементах:

- фаховій філологічній підготовці;
- готовності до активності за умов специфіки дипломатичної активності.

Матриця компетентностей фахівця з перекладу формується із кількох кластерів, які акцентують увагу не лише на бездоганному знанні мов, але й використанні соціальних, культурних та світоглядних вимірів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема різноплановості компетенцій для перекладача в дипломатичній сфері актуалізувалася в науковому дискурсі внаслідок посилення соціокультурного різноманіття в кластері міжнародних відносин. Цей фактор зумовив кардинальні зміни в педагогіці фахового дипломатичного перекладу [8], додавши до неї низку елементів, які мали переважно соціокультурний характер, зокрема:

- трансформацію мисленнєвої активності на користь критичного та аналітичного мислення [5];

- уміння працювати проектно, а не ситуативно [3];
- безперервність поповнення словникового запасу та специфічних сенсів дипломатії [13];
- перекладацьку активність у неформальній обстановці, без дотримання принципів дипломатичного протоколу [1];
- баланс між академічністю та інноваційністю у компетенціях перекладача [12].

Концепт гнучких навичок є не єдиним в сучасній науковій літературі в контексті опису соціокультурних якостей перекладача в дипломатичній сфері. Wu, Jun Zhang & Wei [15] пропонують використовувати термін «субкомпетенції», таким чином взагалі не руйнуючи структури фундаментальних навичок, розширюючи їхній формат.

Tetsova, Dudina & Holovko [14] відзначають недосконалість української системи освітньої підготовки перекладачів у порівнянні з західними прикладами, саме через недостатню увагу до кластеру соціокультурних навичок.

Метою даної статті є висвітлення посилення статусу гнучких навичок в матриці компетенцій перекладача дипломатичного процесу та трансформація освітніх програм підготовки відповідно до нових соціокультурних умов.

Завдання статті сконцентровані на усвідомленні ролі інформаційно-технологічного прогресу та світоглядно-ідеологічних змін на сучасному етапі цивілізаційного розвитку. Глобальні процеси, пов'язані з утвердженням суспільства 4.0, яке орієнтоване на синергію інформації, технологій та людиновимірності впливають на зміст та формат міжнародних відносин, що відображається на дипломатичній активності та змінює акценти перекладацького супроводу.

Результати

Сучасна система підготовки долучає низку форматів, які відтворюють роботу з різними джерелами інформації, яка потребує перекладу [8]. Для успішності перекладу, фахівець повинен сконцентруватися над сенсом інформації, а не її походженням чи форматом відтворення. Робота з джерелами інформації, яка потребує перекладу повинна доводитися до автоматизму задля уникнення втрати суті інформаційної та комунікаційної активності.

Для досягнення такого рівня професійної підготовки традиційного комплексу фундаментальних знань та базового рівня світоглядного бачення очевидно недостатньо. Особливістю soft-skills є концентрація концептуальних вимірів на професійній специфіці попри загальну соціокультурну спрямованість.

Сучасна педагогіка перекладу акцентує увагу на кількох ключових навичках, які необхідні для якісної підготовки фахівця дипломатичної сфери (таблиця 1).

Таблиця 1

Гнучкі навички в сучасній педагогіці перекладу

Гнучкі навички	Специфіка прояву в перекладацькій активності дипломатичної сфери
інформаційна грамотність	інформація у сучасній парадигмі міжнародних відносин є ключовою характеристикою дипломатичної активності, тому уміння оперувати інформаційним потенціалом та трансформувати його в інструменти перекладацької майстерності є важливим складником професійності
цифрові навички	цифровий світ суттєво удосконалив простір інформації та комунікації

	дипломатичного середовища, що зумовлює потребу в умінні використовувати цифрові технології для підвищення рівня перекладацького мистецтва
технологічна обізнаність	технології дозволяють забезпечити переклад дипломатичного процесу за умов, які унеможливають традиційну роботу перекладача, а використання технологічної підтримки посилює кількісні та якісні параметри перекладацького супроводу
комунікативні здібності	комунікативність має психологічну основу, оскільки часто суспільство сприймає не лише інформацію, але й сенси чи психологічне навантаження, які транслюються в ході дипломатичних посилань, що зобов'язує перекладача дотримуватися такого змістового контексту першоджерела
морально-етична готовність	дипломатична робота є емоційно виснажливою, оскільки часто зводиться не лише до узгодження позицій різних сторін, але й протиріч чи гострого відкритого протистояння, тому перекладач зобов'язаний зберігати стійкість та дотримуватися етичних цінностей задля домінування змісту дипломатичного контексту
світоглядно-ментальний складник	переклад позиціонується як супровід дипломатичної роботи, яка вважається основною місією міжнародних відносин, тому перекладачу потрібно усвідомлювати свій статус та дотримуватись стандартів поведінки та професійної етики, зважаючи на свою «роль другого плану»
культурно-традиційний досвід	культурні традиції формують потужний вимір сприйняття учасників дипломатичного дискурсу, тому обізнаність у культурно-історичному досвіді стає очевидним помічником у розумінні всіх нюансів, які можуть актуалізуватися в процесі перекладу

Джерело: власна розробка авторів.

На необхідності актуалізації для перекладача таких елементів як критичне та аналітичне мислення наголошують [5]. Так формується експертна позиція перекладача, який є обізнаним у специфіці дипломатичної роботи та може використати ці знання у покращенні перекладацької активності [9]. Звісно, перекладач зосереджується на

вужькоспеціалізованому перекладацькому профілі, проте дипломатія відома своїм прихованим змістом. Перекладач у ході професійної активності завжди балансує на межі чіткого дотримання елементів протоколу офіційної інформації та принципах гнучкого тлумачення сенсів.

Важливим компонентом професійності перекладача в сучасному світі є проектність його діяльності [3], яка полягає в цілісному баченні події, явищі чи процесу, в якому він бере участь. Дипломатична активність пронизана стратегічними та оперативними проектами, в яких перекладач повинен розробляти відповідну стратегію професійної діяльності. За таких умов перекладач повинен сформувати потенціал для цілісного оперування інформації, яка сприятиме ефективності та якості його роботи. Тобто, перекладач формує свою діяльність в контексті проекту дипломатичної активності. Це надає переваги в затребуваності роботи перекладача. Спрощений варіант перекладу, який ґрунтується на дотриманні всіх алгоритмів професійної діяльності не розкриває повноти сенсів, які формуються на дипломатичному полі. Зрештою, такий статус загрожує заміщенню роботи фахівця на використання технології перекладу, зокрема на основі штучного інтелекту. Ризики, пов'язані із загрозою втрати професійного простору, актуалізують потребу в освоєнні цих технологій та використанню їх на користь ефективності та доцільності дипломатичної місії.

Концепт здатності до працевлаштування [4] актуалізує низку факторів, які сприяють фахівцю реалізувати свій професійний рівень в практичній дипломатичній діяльності. Передовсім актуалізується увага на адаптації перекладача до зовнішніх впливів [11]. Одним з факторів, який сприяє формуванню адаптаційних навичок є симуляційне навчальне середовище, в якому відтворюється специфіка дипломатичного процесу [2].

Серед компетенцій, які актуалізуються в процесі підготовки перекладача варто виокремити інтегральну складову. Універсальність навичок визначає їхню актуальність та затребуваність перекладача, який здійснює супровід дипломатичного процесу.

У стандарті вищої освіти з галузевого перекладу інтегральна компетенція визначається декількома елементами, які характеризуються міждисциплінарності (фігура 1).

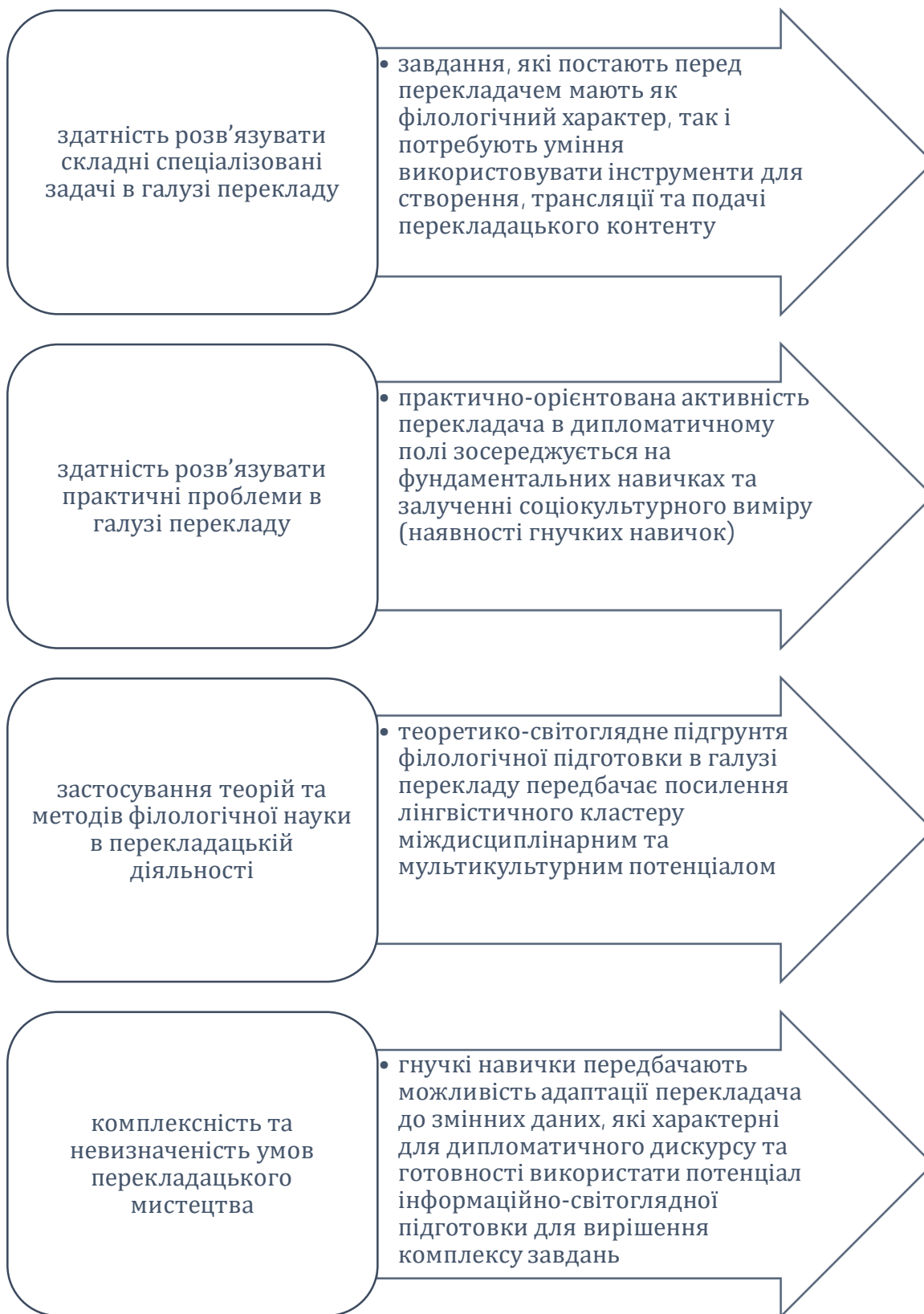
Сучасний соціокультурний простір характеризується міждисциплінарними вимірами, оскільки фахова підготовка складається з низки дисциплін, які формують навички соціо-гуманітарного та інформаційно-технологічного характеру. Зрештою, проблема поглиблюється не лише формальним вивченням дисциплін не філологічного фаху, але й потребою синергії знань, яка забезпечує ефективність перекладу в складних та заплутаних вимірах.

Підґрунтям до формування гнучких навичок у системі підготовки перекладача-дипломата є комунікативна складова. Концепція м'якого спілкування дозволяє зрозуміти природу комунікативної активності та специфіки інформаційної активності [7]. Перекладацька майстерність покликана не лише надавати аудиторії інформацію рідною мовою, але й здійснювати пошуки оптимальних алгоритмів презентації цього контенту.

Важливою умовою ефективності перекладу в дипломатичному процесі є функціональність інформаційно-комунікативної активності [6]. Перекладач повинен володіти основами цифрової грамотності (digital-skills) задля підвищення мобільності та динамічності своєї професійної діяльності. Використання цифрових інструментів виконує декілька функцій:

- забезпечує цифрову підтримку дипломатичної активності в сегменті перекладу;
- формує оптимальні шляхи трансляції та поширення результатів перекладацької діяльності;

- визначає рівень цифрової компетенції перекладача, яка визначає його здатність до використання інноваційних технологій.

Фігура 1. Інтегральні компетенції в системі підготовки фахівця з перекладу
Джерело: власна розробка авторів.

Інформаційно-технологічний кластер компетенцій набуває важливого значення для перекладачів у дипломатії, оскільки збільшується частка інформаційного контенту дипломатичного характеру, джерелом чи транслятором якого є цифровий простір [10]. Загалом, цифровізація виступає інструментом, завдяки якому перекладач поглиблює свою участь в дипломатичному процесі, не обмежуючи його технічною діяльністю.

Висновки

Отже, дипломатична робота в сучасному глобальному вимірі потребує цілісної кореляції з соціокультурними тенденціями. Це визначає вимоги до компетенцій та професійних якостей перекладачів, які здійснюють супровід дипломатичної активності. Динамічність дипломатії в сучасній парадигмі міжнародних відносин формує потребу в універсалізації професійних якостей перекладачів. Традиційна зосередженість на знанні мов та лінгвістичних особливостей поступово втрачає актуальність для компетенцій, необхідних для ефективної роботи в дипломатичному просторі. Гнучкі навички покликані заповнити вакуум соціокультурної затребуваності в дипломатії та в елементах її супроводу. Перекладач повинен оперувати елементами інформаційної, технологічної, цифрової, комунікативної, ментальної та культурно-історичної підготовки. Це дозволить покращити рівень сприйняття інформації, яка є результатом перекладацької діяльності.

Список використаних джерел

1. Albl-Mikasa, M. (2013). Developing and cultivating expert interpreter competence. *The Interpreters' Newsletter*, 18, 17–34. <https://doi.org/10.21256/zhaw-4081>
2. Alolaywi, Y. (2022). The effects of a translation training program on English as a foreign language trainees' translation skills. *Frontiers in Education*, 7, 942272. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.942272>
3. Bukhhalo, S., Ageicheva, A., Moskalenko, M., Rozhenko, I., Belyanskiy, O. (2022). Professional competence formation while training field translation specialists. *Вісник Національного Технічного Університету «ХПІ». Серія: Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів – Bulletin of the National Technical University "KPI". Series: Innovative studies in scientific works of students*, 1, 1363. <https://doi.org/10.20998/2220-4784.2022.01.10>
4. Cuminatto, C., Baines, R., & Drugan, J. (2017). Employability as an ethos in translator and interpreter training. *The Interpreter and Translator Trainer*, 11, 123–138. <https://doi.org/10.1080/1750399X.2017.1350899>
5. Horbačauskienė, J., Kasperavičienė, R., & Petronienė, S. (2017). Translation studies: Translator training vs employers' expectations. *Journal of Language and Cultural Education*, 5(1), 145–159. <https://doi.org/10.1515/jolace-2017-0009>
6. Koteva, G. (2019). Some Aspects of Translation Skills Acquisition in a Specialized Context. *Science, Engineering & Education*, 4(1), 87–94. Retrieved from: https://see.uctm.edu/node/jsee2019-1/13_SEE_19-12_p_87-94.pdf
7. Lazareva, O., & Kovtun, O. (2017). Developing soft skills at ESP classes in technical heis. *Psychological and pedagogical problems of modern specialist formation*. 108–115. <https://doi.org/10.26697/9789669726094.2017.108>
8. Massey, G., Kiraly, D., & Ehrensberger-Dow, M. (2019). Training translator trainers: An introduction. *The Interpreter and Translator Trainer*, 13(3), 211–215. <https://doi.org/10.1080/1750399X.2019.1647821>
9. Öner, S. (2013). Translator: Expert of what translator training and the changing/changeful identity of the translator. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2, 69–78. <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v2i2.232>

10. Plakhotniuk, G., Liubchenko, I., Prokhorchuk, O., Yuzyk, O., Turchak, A., & Markova, O. (2021). Formation of Future Specialists' Information Competence. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13(2), 57–77. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/410>
11. Rodríguez de Céspedes, B. (2017). Addressing employability and enterprise responsibilities in the translation curriculum. *The Interpreter and Translator Trainer*, 11, 107–122. <https://doi.org/10.1080/1750399X.2017.1344816>
12. Selcen, A. (2014). An Interdisciplinary Approach for Academic Training in Translation: Legal Translation as a Specialized Translation Course. *Journal of Language and Literature Education*, 11, 69–75. Retrieved from: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/35922966/An_Interdisciplinary_Approach_for_Academic_Training_in_Translation-libre.pdf
13. Sydorenko, V. (2020). Soft skills as an educational trend and a necessary development component for a vocational lifelong education teacher. *Fundamental and Applied Researches in Practice of Leading Scientific Schools*, 38(2), 127–134.
14. <https://doi.org/10.33531/farplss.2020.2.23>
15. Tetsova, O., Dudina, O., & Holovko, I. (2022). Master Training of Translation Specialists in the Context of the Postmodern Educational Paradigm. *Postmodern Openings*, 13, 395–411. <https://doi.org/10.18662/po/13.1Sup1/433>
16. Wu, D., Jun Zhang, L., & Wei, L. (2019). Developing translator competence: understanding trainers' beliefs and training practices. *The Interpreter and Translator Trainer*, 13(3), 233–254. <https://doi.org/10.1080/1750399X.2019.1656406>